

הישיבה המאתיים עשרים ושתיים (רכ"ב)

ביום י"א באדר ב' התשנ"ה (13 במארס 1995), בשעה 3.00 אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, משה אזר, שרגא אירמאי, אילן אלדר, יהושע בלאו, זאב בן-חיים, משה בר-אשר (י"ר), גדעון גולדנברג, שולמית הראבן, אברהם טל, דוד טנא, אהרן מגד, שלמה מורג, עמוס עוז, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי ויהודה רצהבי;
 החברים-היועצים יעקב בן-טולילה, יעקב זוסמן, שמעון זנדבנק, אפרים חזן, אבנר טריינין, אברהם יבין, יעקב מנצור, יזהר סמילנסקי ויהודה פליקס;
 המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי המזכירות המדעית גבריאל בירנבאום, עינת גונן, מלכה זמלי ויוסי עופר; יועצת הלשון ברשות השידור רות אלמגור-רמון;
 ראובן שטיינר, פרופסור בישיבה-אוניברסיטה בארה"ב; ד"ר דוד ג'אנר-קלוזנר, ראש תחום פיתוח מוניציפלי בג'וינט ישראל; פרופ' נתן צתרי, י"ר הוועדה למונחי המיקרוביולוגיה.

סדר היום: א. ברכות

- ב. מכתבו של ראש הממשלה יצחק רבין
- ג. הרצאתו של ראובן שטיינר: "בחינות לשון בפירוש ליחזקאל שבמגילה העברית הביזנטית"
- ד. מילים בשימוש כללי
- ה. אישור הודעת ועדת הדקדוק

א. ברכות

מ' בר-אשר: אני רוצה לקדם בכרכה את פרופ' שמעון זנדבנק, חבר יועץ חדש באקדמיה. אנחנו מברכים אותו בהצלחה, ומצפים לשיתוף הפעולה שלו.

ב. מכתבו של ראש הממשלה יצחק רבין

מ' בר-אשר: לבקשתם של חברים אחדים, אני רוצה לספר על פעולת האקדמיה בעקבות טקס קבלת פרס נובל באוסלו. כאשר התקיים הטקס באוסלו, האיש מאוסלו

דיבר 'אוסלואית', האיש מעזה דיבר 'עזית', ואנשים מירושלים דיברו אנגלית. לפיכך ראיתי לכתוב לראש הממשלה ולשר החוץ, ושניהם ראו להתנצל. אקרא לפניכם את מכתבו של ראש הממשלה יצחק רבין:

עניין הנאום בעברית נשקל, וגברה הדעה שזו ההזדמנות להעביר מסר למאות מיליונים בשפתם. מכל מקום אין ספק בדבר קדימותה של השפה העברית על פני כל שפה אחרת. ואולי טעיתי, אולי. אקווה לתקן בהזדמנות קרובה, אם תיקרה על דרכי. תודה על הערתך.

ג. הרצאתו של ראובן שטיינר: "בחינות לשון בפירוש ליחזקאל שבמגילה העברית הביזנטינית"

מ' בר-אשר: הפרופ' ראובן שטיינר מן הישיבה-אוניברסיטה בניו-יורק, הנמצא היום במכון ללימודים מתקדמים בקבוצה העוסקת בחכמת הלשון בימי הביניים, עוסק בין השאר באחד הטקסטים החשובים שנתגלו בשנים האחרונות. ביקשנו ממנו לבוא ולשאת הרצאה על בחינות הלשון באותו טקסט.

פרופ' שטיינר איננו צריך להיות מוצג בפני רוב חוקרי הלשון. שורת המחקרים, בספרים ובמאמרים, שהוא פרסם על העברית ועל הארמית ידועה לרבים. כדאי לציין במיוחד את עיסוקו המבורך, הפורה והחשוב בשנים האחרונות בטקסט הארמי שנמצא בפפירוס הדמוטי. הוא פרסם ממנו שורה של טקסטים מעניינים עם חוקרים אחרים. אף פרסם כמה מאמרים חשובים בעברית, וביניהם אזכיר את מאמרו שנתפרסם לאחרונה בספר בלאו. הסופרים שבינינו יוכלו לשאוב השראה מן הגילוי של הטקסטים הללו, ולהוסיף מילים נוספות אל העברית.

ר' שטיינר מרצה על "בחינות לשון בפירוש ליחזקאל שבמגילה העברית הביזנטינית". [הרצאתו של הא' שטיינר נדפסה בלשונו נט, תשנ"ו, עמ' 39-56].

ד. מילים בשימוש כללי

מ' בר-אשר: אנחנו פותחים את הדיון באחת עשרה מילים בשימוש כללי שהוצעו לפני המליאה.

הוועדה למילים בשימוש כללי - הודעה למליאה

המילים האלה נתקבלו בישיבותיה האחרונות של הוועדה, והן מובאות לדיון ולאישור בישיבת המליאה:

1. נוזל מחיקה ('טיפקסי') - מחיקון
2. celebrity - דֵ'עָן (בעקבות הביקורת על החצעה הקודמת של הוועדה - דוֹעָן - שלא מצאנו סופית ךֿ מצטרפת לבינוני פעול, הוועדה מציעה לראות את המילה כמורכבת מן דֵ'עָה [משקל קִטְלָה] + ךֿ).

3. double-blind (שיטה במחקר שיש בו קבוצות בני אדם; לא החוקר ולא הנחקרים יודעים מי קיבל תרופה אמתית ומי תרופת דמה) - דו־עֲלֹמִי
4. חלק הנייר שמגרדים בכרטיסי חנייה וכדומה - גָרִיד
5. cooler (מתקן למים קרים) - מְקָר
במילונים (בְּרִיָּהוּדָה, אבן-שושן, כנעני) המילה מְקָר מובאת כשם עצם על פי המובאה "ונוטין כלי מיקר וכלי מתכת על גבי כרסו של מת" (תוספתא שבת יז, יח).
6. brand name - מוֹתָג
המילה משמשת בציבור, ומובאת בהשלמה למילונו של אבן-שושן. הוועדה מציעה לאשרה רשמית.
7. AIDS - פְּנֵמֶת (על פי ראשי התיבות: פגיעת נגיפים במערכות תגודות)
8. refurbished - מְחֻדָּשׁ
מוצר שהיה בשימוש הלקוח, הוחזר ליצרן ונארז מחדש לצורך מכירתו.
סגנית שר התעשייה והמסחר מאשה לובלסקי פנתה בבקשה שהאקדמיה תציע מילה הולמת. בכוונת משרד התעשייה והמסחר לקבוע בחוק חובה להטביע מונח זה על מוצרים ממין זה, לידיעת הצרכן.
9. blackout - חֶשְׁכוֹן
10. accountability - מְעֻנּוּת; accountable - מְעִין
11. cleansing tissue - מְגָבוֹן; מְגָבוֹן לַח

עניינים שעלו בוועדה

- א. סָבֵב יותר לשימוש - בצד סיבוב - בצירופים כמו סָבֵב שִׁיחוֹת (במונחי תרבות הגוף סָבֵב היא somersault או salto [סיבוב שלם לפני או לאחור]).
- ב. אין להתנגד למילה הנפוצה אוֹרְיֵנוּת - literacy, המשמשת גם בצירופים כמו אוֹרְיֵנוּת מְחֻשָּׁבִים.
- ג. to taxi (תנועתו של המטוס על הקרקע, בכוח מנועיו) - לאחר בירור עם קברניט אל על, מר אילן הייט, הוחלט שְׂדֵי במילה הַסְעָה, המקובלת אצל אנשי המקצוע.

מ' בר-אשר: יש עמנו אורח, הד"ר ג'אנר-קלזנר, שיוכל לתרום לדיון. משום כך נשנה מעט את סדר המילים, ונתחיל במונח מס' 10. הא' אבנר יביא את דבר הוועדה, ואחר כך נשמע את ד"ר ג'אנר-קלזנר ויתקיים הדיון.

א' אבנר: לפני הוועדה עמדו שתי עובדות. האחת, שבאנגלית יש הבחנת ניואנסים בין responsibility, accountability ו־answerability. המזכירות המדעית העידה כי שואלים לא מעטים פנו וביקשו תרגום ל־accountability.
מן הצד השני, בדיקה בשפות אחרות העלתה שהבחנה זו אינה קיימת בהן. השאלה שעמדה לפני הוועדה היא אם להכניס הבחנה כזו לעברית, אף על פי שכפי הנראה אין כמותה בשפות אחרות.
מעניין שמבחינה אטימולוגית בשפות אחרות התרגום מתאים על פי רוב ל־answerability, בפרט ש־responsibility ו־answerability הן אותו דבר, אלא שזו מילה סקסונית וזו מילה נורמנית.

רוב הוועדה שוכנע מדברי ד"ר ג'אנר-קלזנר ומן השאלות הרבות של הציבור - שיש צורך בשם נפרד. אני נשארת בדעתי במיעוט. הייתי סבור שהבחנה זו אינה דרושה בעברית יותר משהיא דרושה ברוסית, בגרמנית ובספרדית. האדיקות בחיפוש שווה-ערך לכל מילה אנגלית נובעת מהתאנגלויות המחשבה בחוגים מסוימים ולא מצורך לשוני אמתי.

מ' בראשור: אני מבקש את האורח, ד"ר דוד ג'אנר-קלזנר, להסביר את הצורך במונח.

ד' ג'אנר-קלזנר: תודה על ההזדמנות להבהיר לכם מניין נובע הצורך במילה הזאת. אתייחס גם קצת למילה עצמה.

אני עוסק בשלטון וממשל, ורואה לנגד עיניי השתנות של השלטון בישראל והשתנות יחסו של השלטון אל האזרח. במוקד השינוי הזה עומד הקשר בין האזרח לבין הרשויות. דרושה מילה, דרוש ביטוי, דרוש מונח, לתיאור התכונה האינהרנטית של חובת הממשל כלפי האזרח, אותה חובה שאני מכנה חובת המענות.

ביחס של רשויות השלטון לאזרח יש לפעמים מידה של שרירותיות. אולם בצד העצמה שיש לשלטון כלפי אזרחים, קיימת במשטר דמוקרטי גם חובת מענות. האזרח זכאי לדעת שיש לו מען שהוא יכול לפנות אליו, והוא זכאי לקבל מענה, תשובה לפנייתו. המילה המוצעת, מענות, קשורה למען וקשורה למענה, ועל כן היא מבטאת את הקשר הדו-סטרי שבין הממשל לבין האזרח.

מניסיוני אני רואה שמשתמשים הרבה במילה האנגלית. עדיף בוודאי שתהיה מילה עברית. אבל גם מבחינת הגיבוש של הציפיות שלנו כלפי השלטון בישראל, אני חושב שהגיע הזמן לקבוע מונח מיוחד לתכונה האינהרנטית הזאת, שאנחנו מצפים שתהיה אצל גורמי השלטון.

ש' הראבן: בניגוד לדעתו של הא' אבנר, אני סבורה שיש צורך בהבחנה בין שלושת הגוונים או הניואנסים האלה. הבדיקה שלי במילון אוקספורד הגדול העלתה כי אף על פי שבשורה השנייה כתוב שהמילים האלה נרדפות, בשורה הראשונה קיימים בכל זאת הבדלי ניואנסים.

אני רוצה להביא משפט שידגים את ההבדל בין שלוש המילים: הגוף האחראי (responsible) לנושא הוא answerable לנשיא במקרה של תקלה, אבל הוא accountable, חייב דין וחשבון, לוועדת הביקורת. אלה שלושה מובנים שונים לגמרי. answerability היא במקרה של תקלה, accountability היא דבר רצוף, בפני מי הוא חייב לתת דין וחשבון, וכל זה לגמרי בנפרד מהמילה responsibility.

אני חושבת שההצעות מענות ומעין מתאימות למושג answerability, כי מדובר באמת על מענה. טרם פתרנו את בעיית accountability. לי, כאדם שכותב, יש צורך בהבחנה בין כל השלושה.

ש' אירמאי: אין לי טענות נגד מְעֻנּוֹת, אבל את המונח מְעֻיֵן לא נוכל לקבל. האקדמיה אישרה את המונח הזה כתרגום למילה addressable, דבר בעל כתובת (במונחי עיבוד נתונים אוטומטי). אולי אפשר לגזור מְעֻנּוֹת את התואר מְעֻיֵן או מילה אחרת כלשהי.

מ' בר-אשר: זאת איננה טענה; גם אם המילה משמשת במשמעות אחרת, היא איננה חסומה לתרגום מילים אחרות.

ש' אירמאי: המונח הזה הוא מונח רשמי שנקבע במכון התקנים, והוא משמש הרבה. לא טוב לערבב בין השניים.

מ"צ קדרי: אין התאמה דקדוקית בין שני המונחים: אם שם התואר accountable יהיה מְעֻיֵן, השם המופשט הנגזר ממנו צריך להיות מְעֻיֵנוֹת ולא מְעֻנּוֹת.

י' בלאו: יצחק אבינרי תיאר את בריחת העברית החדשה ממונחים בני שתי מילים אל מילה אחת חדשה. אני חושב שבמונחים שתפוצתם מצומצמת מוטב שנמשיך להשתמש בשתי מילים, ולא נרוץ כל הזמן להמציא מונחים חדשים. הגב' הראבן עצמה תרגמה את המונח accountable במילים "חייב דין וחשבון". אפשר לאמץ צירוף כזה או כיוצא בו.

מ' בר-אשר: ההצעה שלך היא אפוא "חייב דין וחשבון"?

י' בלאו: לא כמונח. אני חושב שכאשר צריך להביע את העניין הזה, יוכלו להביע אותו במילים "חייב דין וחשבון". במקרים מסוימים תוכל לשמש גם המילה אַתְרִיּוֹת. אפשר, כמובן, שיהיו נסיבות שבהן יש ניגוד בין משמעויות שונות, ואז ישתמשו בביטויים מעין אלה שהציעה הגב' הראבן.

מ' זמלי: אני רוצה לציין שיש פניות חוזרות ונשנות לאקדמיה בעניין המונח accountability. פנה אלינו הפרופ' אברהם שטאל בקשר למונחים בחינוך. הצענו לו את המונחים שיש לנו - חֹבֶת דְּוִיָּה, אַתְרִיּוֹת דְּוִיָּה, נְשִׂאָה פְּאַתְרִיּוֹת - והם לא ענו על דרישותיו. בשבוע שעבר הייתה פנייה של נחום ברנע מידיעות אחרונות, בעל-פה ואחר כך בכתב. הסברתי לו שאין לנו מילה אחת לציון המונח, והוא ניסה להסיק מכך שאם האקדמיה לא מצאה מילה אחת ל-accountability משמע שאצלנו - בכנסת, בממשל ובמוסדות הציבור - פשוט אין accountability... הוא כתב בעיתון שאני התעקשתי להציע לו תחליפים. אני מאוד מקווה שנצא מן הישיבה הזאת בהחלטה כלשהי, ונוכל להודיעה לו.

אשר לחוסר ההתאמה בין מְעֻיֵן ובין מְעֻנּוֹת, הדבר נגרם מצירוף דעות שעלו בוועדה. ההצעה שאני תמכתי בה הייתה לקבוע מְעֻיֵן ומְעֻיֵנוֹת, על משקל קְרִיא וקְרִיאוֹת. אבל איש המקצוע המליץ לבחור במְעֻנּוֹת, והצעתו נתקבלה.

א' חזן: אכן יש בעיה כשאנחנו באים לחפש לכל מילה מקבילה בעברית. אבל אם הצורך בא מן השדה, מדוברי העברית, מאלה שזקוקים למילה - אין ספק שאנחנו מחויבים להיזקק לעניין הזה. אם יש כאן הצעה שהיא גם שילוב יפה ונאה של מֶעַן ושל מְעָנָה, חושבני שצריך לקבלה. בסופו של דבר עוד יטילו עלינו את האחריות לכך שאין מְעִינֹת או שאין מְעֻנֹת לשלטון...

אשר להערתו של הא' אירמאי שהמילה מְעִין כבר תפוסה לציון addressable, אני חושב שגם במְעֻנֹת יש משהו מן ההכוונה. יש פה כתובת מטפורית.

ז' בן-חיים: ההתרשמות שלי היא שאין צורך במונחים המוצעים, אבל הבעיה העיקרית פה קשורה בתצורה. המילה מְעִין נוצרה ממילת היחס לְמֶעַן, וכבר הגזירה הזאת אינה פשוטה. בינתיים נוצר גם פועל, ונוצרו השמות מוֹעֵן וְנִמְעֵן, ועכשיו רוצים לגזור מן השורש הזה שם תואר במשקל פְּעִיל.

ומכל מקום אי אפשר לגזור את שם התואר הזה מן המילה מְעָנָה, שהרי המ"ם במילה הזאת אינה מן השורש. בתחום אחר העומד לדיון באקדמיה מצאתי מונח תמוה מאוד: דבר שניתן להמרה הוא הָמִיר. תחילה חשבתי שיש פה משהו מתחום ההימורים... אנחנו ממשיכים ליצור מילים במשקל פְּעִיל להבעת אפשרות ועלילות, דבר בעייתי כשלעצמו, ועושים זאת בדרך של גזירת שורשים תנייניים, המרחיקה את העברית ממקורה.

א' טל: אני מבקש לזכור מה שאמר הא' בלאו על מספר הנוקקים לחידושינו התכופים. ועוד אני מבקש להוסיף, כי על ידי המרת מילה עברית אחת בקבוצת מילים, אנחנו יוצרים לאט לאט איזו שפה סינתטית, שפה מפלסטית. בוועד המינוח יש לי הזדמנויות רבות לראות כמה חביבים עלינו יצירי המפלצות האלה: מוסיפים למילה סופית, זו הופכת להיות חלק מן השורש ואחר כך באים ומוסיפים עליה כמה וכמה סופיות חדשות. כך הולכת השפה ויוצרת מין מונסטרים מרובי זרועות. הדבר מיותר לגמרי: אפשר לומר 'עתידי לתת דין וחשבון לפני מישהו'. מי צריך מעינות?

ג' בירנבאום: לא נעלם מעיני חברי הוועדה שמְעִין איננו גזור מְמַעֲנֹת, ועמדה לפניה גם ההצעה לקבוע את התואר בְּר־מְעֻנֹת. אבל הוועדה דחתה את ההצעה הזאת, משום שהעדיפה לקשר את התואר גם למילה מְעַן, שהרי משמעות המושג הנדון היא גם שיש כתובת לאן לפנות. חשבה הוועדה שהתואר מְעִין מתאים לרמוז לשתי המשמעויות. המילה מְעַן כבר קיימת, כמו שהזכיר הא' בן-חיים, וכבר במילה הזאת השרשנו את המ"ם. אפשר אפוא לגזור ממנה את התואר מְעִין. נכון שהקשר בין מְעֻנֹת לבין מְעָנָה אינו קשר ישיר.

ש' הראבן: עסקנו בעניין ימים רבים, אולם דווקא ברגע זה חשבתי על פתרון שאולי ייראה לחברים: אין אנחנו חייבים לטבוע מונחים בני מילה אחת. אני מציעה להכביל בין שלושת חומרי האחריות: אֲתָרְיֹת סתם - responsibility; אֲתָרְיֹת מְעָנָה - answerability; אֲתָרְיֹת דִּין וְחֶשְׁבוֹן או אֲתָרְיֹת דְּוִחַ - accountability. בהתאם לכך יהיו גם שמות התואר: אֲתָרְאִי, אֲתָרְאִי מְעָנָה ואֲתָרְאִי דְּוִחַ.

מ' בר-אשר: אני מסכים לדעה שכאשר עוסקים במונחים ששימושם מצומצם, מן הראוי להימנע מטביעת מונחים חדשים ולהעדיף צירופים של שתי מילים ושלוש מילים. אבל לפי הרגשתי השימוש במונח שאנחנו דנים בו ילך ויתפשט. המונח הלועזי כבר משמש, והזעקה מן השטח איננה דבר של מה בכך.

א' טל: אני מבקש לתת לנו שהות להרהר בהצעה של הגב' הראבן, ולא להצביע עכשיו על חלופה זו או אחרת.

א' חזן: אם נחליט על צירוף כגון אַחְרִיּוּת מְעַנָּה לא עשינו דבר, כי לא ישתמשו בזה. אני חושב שהמונח מְעַנּוּת יתקבל, שהרי לצערנו, רבים הם שיש להם מְעַנּוּת ואינם נמענים ואינם מוענים אלא מועלים וממאנים...

מ' בר-אשר: אולי האורח רוצה להוסיף משהו?

ד' ג'אנר-קלזנר: אני שוב אסיר תודה על שהזמנתם אותי. ואני רוצה להצטרף לדברים שנאמרו: אם תהיה מילה פשוטה וקליטה ישתמשו בה. אנשים יתבעו מרשויות השלטון שלהם ומגורמים שונים מְעַנּוּת, טוב שיתבעו, וטוב שיהיה להם הכלי לתבוע באמצעותו.

בראשית הישיבה הזכרת את מכתבך לראש הממשלה. ראש הממשלה בוודאי אינו חייב דין וחשבון אלא לכנסת, ואולי לחבריו בממשלה ובמפלגה. אבל מְעַנּוּת הוא חייב גם חייב. מתוקף זאת פנית אליו, ומתוקף זאת ענה לך.

מ' בר-אשר: אני מודה לך מאוד. אנחנו נחליט בשאלה זו בישיבה הבאה של המליאה. לא נברח מן העניין. אני חושב שיש לקבל את ההצעה של הא' טל לשקול ברצינות את האפשרויות השונות. אם תתקבל מילה כלשהי, אני מבקש לחשוב היטב על הקשר בין שם העצם ושם התואר.

א' אבנר: אם נאשר כאן מילה, בין מְעַנּוּת בין משהו אחר, היא בוודאי תתפשט במהירות גדולה מאוד ותדחק את אַחְרִיּוּת. היא תהפוך למילת אפנה ותדחק את השימוש הטוב והוותיק.

מ' בר-אשר: כלומר, לדעתך חוסר אחריות הוא שתידחה המילה אחריות...

א' אבנר: בדיוק כך. שנית, הצעתה של הגב' הראבן איננה טעונה הצבעה. זו פשוט עצה טובה איך לתרגם את הניואנסים כשיש צורך בדבר.

מ' בר-אשר: נעבור עתה למונח מס' 7: AIDS - פְּנֵמֶת (על פי ראשי התיבות: פגיעת נגיפים במערכות תנגודת).

שמעתי מן המזכירות המדעית, כי יש תביעה חוזרת ונשנית של הציבור להניח מונח כשביל המחלה המכונה איידס, או SIDA בצרפתית בשינוי סדר האותיות. הוועדה מציעה

לנו הצעה מעניינת מאוד, הבנויה על פי ראשי התיבות. נמצא עמנו מומחה מתחום הרפואה, הפרופ' נ' צתרי, ואני מבקש ממנו להציג את העניין.

נ' צתרי: אני חושב שאין פה מה להציג. הוועדה למונחי המיקרוביולוגיה החליטה תחילה שלא לתרגם את המונח הזה; הדבר לא נעשה מתוך שיקולים עקרוניים, אלא פשוט הוועדה הניחה את הדבר כפי שהוא. לפני זמן קצר מאוד שמעתי שיש פניות מהציבור. הפנייה לא הייתה מאנשי מקצוע, אלא מהציבור.

מ' בראשר: גם רופאים פנו לאקדמיה.

נ' צתרי: בכתב העת של הרופאים, הרפואה, משתמשים בראשי התיבות תתח"נ. ראשי התיבות האלה לא נקלטו, ואני צריך להוסיף גם שראשי התיבות האלה מבוססים על תרגום של השם הלועזי שראשי התיבות שלו הן AIDS. הנוטריקון הלועזי הוצע עוד לפני שידענו מה טיבה של המחלה, והכוונה שלנו היא לקבוע נוטריקון שיתעד בדיוק את מה שהמחלה הזאת עושה. במקרה או שלא במקרה, ראשי התיבות האלה מצטרפים למילה שהיא על משקל של רוב המחלות האחרות. היו גם הצעות אחרות כגון פֶּשֶׁלֶת או פֶּחֶנֶת, אבל ההצעות האלה לא נשמעו טוב ועוררו בעיות, ועל כן העדפנו את ההצעה הזו.

מ' בראשר: אני פותח בזה את הדיון.

א' טריינין: השם פֶּחֶנֶת מזכיר מחלה פנימית. אני חושב שהשם פֶּחֶנֶת אמנם לא נשמע טוב, אך גם המחלה לא נשמעת טוב... השמות פֶּשֶׁלֶת או פֶּחֶנֶת מתאימים הרבה יותר.

י' פליקס: ברגע שראיתי את הנוטריקון המוצע הוא לא מצא חן בעיניי, ואני אומר זאת בלי קשר לתיבות שהוא מסמל, שאיש אינו זוכר אותן. השם פֶּחֶנֶת מזכיר לי כינמת או שאר מחלות קלות, ואולי אפילו מחלות של צמחים שאני עוסק בהן. הממד הנורא שבאיידס אינו בא לידי ביטוי. פֶּשֶׁלֶת נראה לי הרבה יותר טוב. זה קצת פשטני, אבל מביע יותר את משמעות הדברים.

ש' אירמאי: בהכנת המילון למונחי מיקרוביולוגיה שיצא לאחרונה, עמדה לדיון שאלה דומה לגבי השמות DNA ו-RNA, שהם ראשי תיבות בין-לאומיים. גם באלקטרוניקה עלתה השאלה לגבי קרן לִיָּזֶר. גם כאן מדובר בראשי תיבות לועזיים. כשקיבלנו את המונח לפני כחמש עשרה שנה, כתבנו את המילה באותיות עבריות ולא ניסינו לתרגם אותה. אני חושב שההצעה פֶּחֶנֶת איננה מוצלחת. ההצעה פֶּשֶׁלֶת טובה יותר. אבל לדעתי הטוב ביותר הוא להשאיר את המילה בלועזיותה.

י' סמילנסקי: גם אני מציע להשאיר את המילה איידס. זה אסון בין-לאומי. הוא לא פֶּשֶׁלֶת והוא לא פֶּחֶנֶת; הוא איידס. הכול מבינים במה מדובר, ואין צורך לקבוע מונח חדש. אם יש טלוויזיה וטלפון, יישאר גם האיידס.

ש' הראבן: הייתי חברה בוועדה למיקרוביולוגיה, שהחליטה לא לתרגם את המילה איידס מהשיקולים שנאמרו פה. אני רוצה להוסיף עוד שיקול נגד ההצעה פְּנֵמַת: למילה פנים יש מובנים רבים בסלנג המהלך כיום, כגון בצירוף "על הפנים". כשאנחנו אומרים פְּנֵמַת, יש בכך משום הקלת ראש באסון הגדול הזה שנקרא איידס.

מ' בראשר: אחת הטענות של הפונים לאקדמיה הייתה שלכל המחלות הנפוצות יש שם עברי. נשמעו פה כמה הצעות לשם עברי - הצעת הוועדה פְּנֵמַת וההצעות פְּשֵׁלַת, פְּחֵנַת. כנגד ההצעות האלה נשמעה הדעה שיש לקיים את הצירוף הלועזי כמות שהוא, כדי להישאר בחברה הבין-לאומית על תחלואיה ולא להוציא עצמנו מן הכלל. צריך לאמר שלא בכל הלשונות משמש הקיצור הזה. הצרפתית, למשל, מהפכת. אולי מישהו יכול להעיד איך אומרים הספרדים, הרוסים, הגרמנים?

ד' טנא: אותי מעניין מה עושים הערכים. אם לא בדקנו דבר יסודי כזה, איך קוראים למחלה בספרדית, שהיא לשון בין-לאומית, ואיך ברוסית ואיך בערבית - איך נוכל להכריע?

ומכל מקום, אם יוחלט לטבוע מונח והקשר בין פְּנֵמַת ובין פנים מפריע, אפשר לנתק את הקשר הזה אם נוסיף למילה את האות גימ"ל ונקבע פְּנֵמַת.

מ' בראשר: בהצעה כזאת יש רמז למילה פְּגָם, ואם כן צמחה פה הצעה חמישית. אבל לדעתי לא נוכל להכריע היום בשאלה, משום שאיננו יודעים אם השם באנגלית הוא קיצור בין-לאומי מקובל. הצרפתים אינם מקבלים אותו, וטרם ביררנו מה המצב ברוסית - יש בארץ הזאת חצי מיליון דוברים של הלשון הזאת - בספרדית, בפורטוגלית, בערבית ובשפות אחרות.

בדיקת הנתונים היא עניין בסיסי. המילה חיכתה כמה וכמה שנים, ולא נורא אם תמשיך ותחכה עד לשיבתנו הבאה.

ש' מורג: האם אנחנו עוסקים כאן במחקר בלשני משווה?

מ' בראשר: לפי דעתי זהו מחקר חברתי משווה, אף על פי שאנחנו מדברים על מילה בערבית. יש בארץ הזאת אוכלוסייה גדולה של דוברי ערבית, ויש בארץ הזאת אוכלוסייה של דוברי רוסית. ויש עוד שפות רבות בעולם. אסור לנו לראות בהשפעה האנגלית את חזות הכול.

שתי המילים הראשונות שדנו בהן היום לא הוכרעו, ואין בכך אסון. נקדיש את הדיון מכאן ואילך לתשע המילים הנותרות, והראשונה שבהן תהיה מונח מס' 1: נוזל מחיקה ("טיפקס") - מְחִיקוֹן.

נוזל המחיקה הזה מכונה לרוב בשם המסחרי טיפקס. בצרפתית הוא מכונה בפי כול le blanc, הלבן. הוועדה מציעה לקרוא לו מְחִיקוֹן.

א' יבין: מְחִיקוֹן היא מילה קיימת, שכבר נכנסה לספרות: יש ספר של נתן זך שנקרא אַנְטִי-מְחִיקוֹן, וזה לא אנטי טיפקס. הטלוויזיה הישראלית הפעילה אז ציוד שמנע את

קליטת שידוריה בצבע, וקראו לזה מְחִיקוֹן. אני מכיר את המונח מספרו של נתן זך. אינני חושב שכדאי להוסיף למילה הזאת עוד משמעות, שהיא משמעות שונה לגמרי.

” רצהבי: המונח מְחִיקוֹן אינו מתאים לא מצד השורש ולא מצד הצורה. אלה שקבעו אותו הלכו בעקבות מְחַק ומְחִיקָה, אבל שכחו שִׁמְחַק הוא דבר מוצק. כאן אנו עוסקים בנוזל, והשורש המתאים לכך הוא מח״י. אצל הכוהן המוחק את האלות מן הקלף של מגילת הסוטה נאמר ”ומְחָה” (במדבר ה, כג).

ההצעה אינה טובה גם מצד המשקל: משום מה יש אפנה של מילים בסיומת -וֹן. לדוגמה: שלוש מן המילים המוצעות לנו היום הן בעלות הסיומת הזאת: מְחִיקוֹן, חֲשִׁבוֹן ומְגִבוֹן. הסיומת הזאת משמשת בדרך כלל להקטנה. לפי עניות דעתי יש לבחור בשורש מח״י ובמשקל פִּעְלָן ולקבוע את המונח מְחִיץ. המשקל הזה מביע תכונה קבועה של החומר הזה, ולכן הוא מתאים כאן.

ש' אירמאי: אני חושב שמְחִיקוֹן היא הצעה מצוינת. המדיניות שמנעה קליטת שידורי צבע בטלוויזיה הייתה דבר חולף. איש לא ישתמש יותר במילה מְחִיקוֹן במשמעות הזאת. המילה התפנתה אפוא לקבל משמעות חדשה, והמשמעות המוצעת פה מתאימה מאוד. הנוזל הזה משמש למחיקה מועטת של אות אחת או של מילה אחת. אין משתמשים בו למחיקת עמוד שלם, למשל. לכן, אם מישהו שומע במילה משמעות של הקטנה, הדבר הולם את משמעה.

לעומת זאת אני מתנגד לשורש מח״י, משום שהוא תפוס מאוד. שפת הטכנולוגיה ושפת המחשבים היא עשירה מאוד. השורש הזה ונגזרותיו משמשים שם לציון sweep, שפירושו, למשל, לעבור עם נקודת אור שורה שורה, על כל הטקסט שבצג המחשב. מְחִיקוֹן היא מילה קליטה ושקופה, ואני מעריך שהיא תתקבל בציבור.

א' אבנר: המְחִיקוֹן שימש בעבר ככינוי לאותו כרטיס בטלוויזיה המוחק את הצבע. משרד האוצר לחץ להשתמש בו, משום שחשש מיבוא עצום של מכשירי טלוויזיית צבע. המדינה היחידה בעולם שנהגה כך הייתה מדינת ישראל. אבל הדבר חלף מן העולם, והמילה נתפנתה.

א' טל: אני חושש שאנחנו עומדים לחזור על השגיאה ששגינו בטביעת המונח מְשִׁבוֹן, והיא ניתוק המילה מהתוכן. טענתי אז כי המונח מְשִׁבוֹן אינו מתאים, שהרי המכונה אינה משיבה. אבל טענתי לא התקבלה. הוא הדין כאן: הנוזל הזה אינו מוחק ואינו מוחה, אלא מכסה. אפשר אולי לקרוא לו פְּסִיוֹן.

א' חזן: העובדה שחומר מסוים מכסה במקום למחוק אינה מעלה ואינה מורידה, שהרי הכוונה היא למחוק. אסור להיצמד למשמעות הטכנית של מילה, שהרי בכל מילה יש מגוון של משמעויות המתגוונות באמצעים מטפוריים. הלשון כולה היא כזו. אני מציע לחזור להצעתו של הא' רצהבי בעניין המשקל, ולקבוע מְחִיץ. לפי דעתי, המילה הזאת תהיה שקופה יותר.

י' מנצור: כיוון שיש דרכים שונות למחוק - במחק, בנוזל או בדרכים אחרות - כדאי להשתמש כאן בצירוף של שתי מילים ולומר נוזל מְחִיקָה. על ידי כך אנחנו מדגישים שיש פה נוזל, ומבחינים בין דרך המחיקה הזאת לדרכים אחרות שאולי תהיינה בעתיד.

ד' טנא: לקינוח הדיון אדבר בזכות המילה מְחִיקוֹן ובגנותה של מְחִקָן. יש לה למילה מְחִיקוֹן מעלה, שאנחנו באקדמיה איננו שועים אליה: אין בה אף לא היקרות אחת של ההגה a. העברית הגיעה כיום למצב שברצף של עברית מדוברת או כתובה שישים אחוזים מן התנועות הן a. התנועה הזאת נעשית מעין ארכיפּוֹנָם. בכל ראשי התיבות והקיצורים, בצה"ל ובציבור הכללי, התנועה a שולטת שלטון בלי מצרים. במילה מְחִיקוֹן התנועה הזאת אינה באה אפילו פעם אחת, ולכן אני מציע שנצביע בעדה. אני יודע שהאלמנט האפוני, הגורם של נועם הצליל, אינו ממלא תפקיד בשיקולים שלנו, ולכן החלטתי להעיר גם על הצד הזה.

מ' בר-אשר: תם הדיון, ואנחנו ניגשים להצבעה. ארבע הצעות לפנינו: הצעת הוועדה מְחִיקוֹן, וההצעות מְחִקָן, מְחִיָן ונוזל מְחִיקָה. בשלושת השמות האחרונים מתקיימת התנועה a בדרך זו או אחרת.

הצבעה

- בעד הצעת הוועדה, מְחִיקוֹן - 8
- בעד מְחִקָן - 6
- בעד מְחִיָן - 1
- בעד נוזל מְחִיקָה - 6

הוחלט לקבוע מְחִיקוֹן (נוזל מחיקה, 'טיפקס').

- מ' בר-אשר: עכשיו נחזור למנהגנו הטוב לדון במילים בשימוש כללי חבילות חבילות. בשלב זה נדון בארבע מילים 2-5:
2. יְדֻעָן - celebrity
  3. דו־עֵלּוּמִי - double-blind
  4. גְרִיד - חלק הנייר שמגרדים בכרטיסי חנייה וכדומה
  5. מְקָר - cooler

אני רוצה להזכיר שהמילה יְדֻעָן נדונה כבר במליאה בישיבה ר"ך. אחת הטענות נגד המילה הייתה שאין בעברית תקדים לצירוף של בינוני פעול והצורן יְ. על כן הוועדה מציעה לקבוע יְדֻעָן, כלומר יְדֻעָה בתוספת יְ.

גביע צרפתי: יְדֻעָן הוא דוגמה מובהקת להתאנגלוזות. יש בעברית אלף דרכים להביע את הדבר הזה, כגון מְפָרְסָם, יְדֻעָ. מה פתאום נדרש מונח מיוחד לתרגום המילה סלבריטי? אם כך הדבר, אני מיואש מהלשון העברית: אם אנשים רוצים לדבר אנגלית,

שילמדו אנגלית וידברו אנגלית ושלום על ישראל! אבל לדבר אנגלית במסווה של עברית זה הרבה יותר גרוע.

תקופה מסוימת השתתפתי בדיוני הוועדה למילים בשימוש כללי, עד שנקעה נפשי מהדבר הזה. יש לפעמים מושג חדש, כלי חדש, ומוכרחים לקבוע לו שם בעברית. זה מובן מאליו. אבל מפני שיש ניב מיוחד באנגלית שאפשר לבטא אותו בעברית במאה או באלף דרכים, צריך לקבוע לו מונח מיוחד אד הוק? בשביל מה?

מ' בר-אשר: אתה מחזיר את הדיון לדוכתיה. בפעם שעברה אמר הא' מגד דברים ברורים בסוגיה הזאת ברוח דבריך, ואנשי תל-אביב השיבו שבתל-אביב יש מפרסתם, ויש חשבשוב ויש ויש.

ג' בירנבאום: אם דואגים לעברית ורוצים לדחות את המילה סלבריטי, כדאי להציע במקומה מונח עברי.

גב"ע צרפתי: אבל זו מלחמה אבודה מראש, כי מחר ימצאו מילה אחרת וישתמשו בה.

י' סמילנסקי: אני מציע נודע.

מ' בר-אשר: את ההצעה הזאת הציע בכתב הא' פורת, אבל הבהירו לו שהמילה איננה מביעה את ההומור שבמילה.

י' סמילנסקי: ההומור יבוא במשך הזמן.

ש' אירמאי: אני מציע את ידוען, כי הנימוק לדחייתו איננו מדויק. יש שמות בתבנית בינוני פעול והצורן ך: מנדלי משתמש במילה צבוען. קיים גם שם העצם פפולן. קשה מאוד לבטא את הצעת הוועדה ידוען.

ז' בן-חיים: אני רוצה לנחם את ידידי הא' צרפתי, אבל הוא עצמו הוכיח במאמר יפה שהחידושים הרבים אינם נחוצים לקהל, ורבים מהם אינם נקלטים.

שאלה אחרת מטרידה אותי: אני רואה שמתייחסים לאלמנטים דקדוקיים בצורה שרירותית (סלחו לי, אבל אני מדקדק...). מהו תפקידם של הצורן יון ושל הצורן ך? הצורן יון מביע בדרך כלל הקטנה. הצורן ך מביע בדרך כלל פועל או עסקן. בהתאם לכך, פעם אמרו קלטיקונים והיום אומרים קלטיקנים. אינני מבין מה משמעותו של הצורן יון במילה מתיקון. הלוא אפשר היה לבחור, למשל, בצורן ר, כמו במילה סנדלר. הייתה פעם מגמה לשמור על משמעות קבועה של המשקלים כשקובעים מילים חדשות; המשקל מקטל מציין משמעות אחת, והמשקל מקטל - משמעות שנייה.

אני חושב שזה עניין לדיון דקדוקי עקרוני וכללי. ועדת הדקדוק צריכה לעסוק בעניין הזה. אמנם אין תפקידה לעסוק במילים יחידות, אבל סוף סוף המילים האלה מצטרפות זו לזו וקובעות את מבנה הלשון.

א' מגד: אני רוצה לחזור על ההתנגדות העקרונית שלי לדיון בשאלה הזו, מפני שאני חושב שיש בה כניעה לוולגריז, של מקומונים בעיקר, שהיא לא לכבוד האקדמיה. אין צורך במילה חדשה בעברית בשביל אנשי שם או אנשים חשובים או אנשים מפורסמים. אני רוצה להסב את תשומת הלב של כולנו לכך שסלבריטי אינה מילה חדשה באנגלית, אלא מילה עתיקה, מקדמת דנא. אלא מה? עכשיו החלו משתמשים בה לצורך אחר. אם כן, מדוע לא נשתמש גם אנחנו לצורך דברים מאוד המוניים בצירופים אנשי שם, אנשים חשובים, מפורסמים וכדומה?

אחרי הכול מילות האפנה האלה יחלפו מן העולם. השימוש במילה סלבריטי הולך ומתמעט בזמן האחרון, וסופה שתיעלם כמו מילים אחרות כגון רייטינג.

י' מנצור: הדברים של הא' צרפתי ומגד הם חשובים. לא ייתכן שלכל מילה אנגלית נצטרך למצוא מקבילה מדויקת. הלוא אין מדובר כאן במונח השייך למקצוע מסוים.

י' פליקס: יכול להיות שאפשר להחזיר עטרה ליושנה: המילה מוֹדְעַת באה במגילת רות - "הלא בעו מוֹדְעָנו" (רות ג, ב) - וגם בתוספתא (פאה א, ו) - "שלא יראה שעה שאין שם אדם ויאמר לעני מדעתו: בוא וטול לך פיאה זו". חשבתי פעם שראוי ליחד את המילה לציון 'פרוטקציונר', אדם בעל חשיבות מסוימת שיכול לעזור. מכל מקום המילה מוֹדְעַת עומדת ומצפה לגואל.

א' טריינין: לא נוכל לעצום עיניים: המילה סלבריטי נפוצה מאוד ומרכיבים להשתמש בה. אם לא נמצא מילה עברית הולמת ימשיכו להשתמש בסלבריטי. שמעתי את ההצעה ידוען עוד לפני הדיון באקדמיה, והמילה הזאת קסמה לי. יש לה סיכוי לדחות את סלבריטי. לעומת זאת, אני בטוח שלהצעות מוֹדְעַת, מוֹדְעָן, אדם נוֹדְעַת אין כל סיכוי, משום שאין בהן אפילו קורטוב של הומור או של קונדוסות.

א' חזן: אילו המילה המבוקשת הייתה נאמרת ברצינות, הייתי מבכר הצעות כגון קְרוּאִים, קְרוּאִי מוֹעֵד, או מוֹדְעַת. אבל כיוון שאנו מחפשים משהו שיש בו הומור כלשהו, אין כל סיבה לחזור בנו ממה שנקבע כבר, ידוען. אינני רואה כאן בעיה דקדוקית: ידוען הוא שם תואר, ואנו מוסיפים לו צורך שגם הוא מציין בדרך כלל שם תואר. מן השילוב הזה מתקבלת מילה נאה וקליטה, שיש לה סיכוי לדחות את המילה הלוועזית.

ע' עוז: אם מוכרחים לקבוע מילה, אולי נקבע רְבוּתָן מלשון רְבוּתָהּ. יש בזה גם הד של המילה רְבִּיבָן.

א' טל: אין תפקידה של האקדמיה לרוץ אחרי השוק ולספק לו את כל גחמותיו. גם אם מישהו טלפן ושאל איך אומרים סלבריטי בעברית, אין אנו חייבים לספק את הסחורה. אנחנו אקדמיה ללשון העברית ולא ספקים לעיתונות הזולה. אני שמח שאומרים סלבריטי: כל השומעים יודעים לפחות שאין זאת עברית.

ר' אלמגור-רמון: תמיד צריך לחשוב באמת מה החלופה. החלופה היא שהעיתונים יהיו מלאים סלבריטי, סלבריטאים וכו'. אשר לסתירה הדקדוקית בין הצורה הפסיבית של ידוע לבין הסיומת ך, אני חושבת שזה מה שמעניק למילה את הצד הלא-רציני שלה. היא תיקלט יפה מאוד. היא נחמדה ויש בה אותו צבע שיש בסלבריטי. היא מעיקרה מילה לא רצינית.

אני שומעת פה טענות כאילו לא מענייננו לדון במילים מן הסוג הזה, של טורי הרכילות. אינני מסכימה לתפיסה הזאת, שהרי גם זה חלק מן השפה העברית. אבל אם זו דעתם של החברים, אנחנו יכולים להכניס את המילה כדלת האחורית, כך שלא תיחשב למילה של האקדמיה.

י' סמילנסקי: אני רוצה להביע את התנגדותי לדעה שלא נאה או לא יאה לאקדמיה לעסוק במילים הבאות מהמקומונים ובלשון זולה. האקדמיה הולכת אחר הלשון, אחר המדברים, אחר המציאות. אין היא יכולה להתעלם מן המציאות ולומר שאין היא מוצאת חן בעינינו. אם אנחנו לא נתערב בה, היא תעשה את שלה, ואחר כך ייקבעו עובדות שלא נוכל לשנות.

אין לשון שהיא פסולה מכול וכול. אפשר לתקן אותה כדי שלא תחרוג מכללים כלשהם. אפשר שיהיה עליה פיקוח מסוים, אבל אין לנו שום רשות להתעלם ממנה.

מ' בראשר: בזאת מיצינו את הדיון על סלבריטי. נדון בכל אחת משלוש המילים הבאות.

ש' הראבן: במונח מס' 3, לדעתי אין צורך לקבוע די-עלומי. אפשר לקבוע מונח פשוט יותר: די-עלום.

א' טל: מוצעת פה המילה גָרִיד לציון חלק הנייר שמגרדים אותו. חוקרים העוסקים בכתיב-יד משתמשים במילה גָרֵד לציון מילה שנמחקה באמצעות גירוד הדיו.

א' אבנר: זו אחת המילים שדנה בהן הוועדה משום שהיה לחץ טלפוני על המזכירות המדעית. הגירוד הזה הוא כרגע עניין שבאפנה, ובעצם הוא מס צודק על טיפשותו של הקונה. הוועדה הציעה את המילה גָרִיד. אין לי טענות נגד ההצעה הזאת, אבל אינני בטוח שיש צורך במילה. אינני מכיר שפה שיש בה שם מיוחד למקומות הגירוד האלה. ייתכן שהאפנה הזאת תחלוף, והמילה תהיה מונחת. אני מודה שלא הכרתי את המילה גָרֵד בעת הדיון בוועדה. אם המילה הזאת קיימת מכבר, אולי מוטב לאמץ אותה גם לצורך החולף הזה.

ר' אלמגור-רמון: לפי מיטב זיכרוני, המילה גָרֵד עלתה בוועדה. אמרנו שיש הבדל: גָרֵד הוא מקום שכבר גורד וגָרִיד הוא מקום על הכרטיס שצריך לגרד אותו. אפשר להשתמש במילה גָרֵד באותו עניין, לציון המקום שכבר גירדו אותו.

א' חזן: גם אם נקבל את הצורה השוואה, גְרִיד, ממילא יקראו גְרִיד. מדוע לא לקבוע מלכתחילה בקמץ?

מ' בר-אשר: האקדמיה החליטה שכל שמות העצם החדשים ייקבעו במשקל פְּעִיל, כדי להבדילם משם התואר פְּעִיל.

לפני שניגש להצבעה, אני רוצה להעיר הערה. נשמעת פה לפעמים נימה של זלזול באנשים הפונים לאקדמיה. יש מאות פונים, ואני מכיר חלק מהם. אין הם חובבי מילים לתיאבון, המחליפים מילים כמו שמחליפים עניבות. אלה אנשים שיש להם עניין בעברית משוכחת, והם עושים שהעברית תהיה משוכחת בכל הרמות: עברית לא מתורגמת, עברית מסוגנת, עברית עשירה. אל יהיה לבנו גס באנשים הללו. יש לי רעיון לזמן פעם את האנשים הללו לפגישה באקדמיה, ויהיה הרבה מה ללמוד מהם. אני חושב על זה, כבר חשבתי על זה מזמן, ותראו שלא מדובר באנשים שהם צרכני מילים לתיאבון.

מ' אזר: יש להבדיל בין שני סוגים של קביעות מילים באקדמיה: אנחנו עוסקים בקביעות של מונחים ואנחנו עוסקים בהמלצות. מילה כמו מְקַר צריכה להיות קביעה של האקדמיה המחייבת על פי החוק, שהרי אנו עוסקים פה במוצרים ממשיים, שאפשר לקנות אותם בחנות והם יכולים להופיע גם בחוק או בתקן כלשהו. לעומת זאת כשיש מילה כמו סלבריטי ומישהו רוצה להשתמש במונח עברי מקביל, באה האקדמיה וממליצה לו להשתמש במילה יְדוּעָן. זה מקרה אחר לגמרי.

מ' בר-אשר: אני מכיר יהודי מנקיי הדעת בירושלים, שהעברית מספקת לו את המילה מְנֹל, במחילה מכבודכם, והוא איננו משתמש בה לעולם. יקשה לנו מאוד להבדיל הבדלה כזאת בין המילים. או שאנחנו מאמצים מילה ומחליטים, או שאנחנו נמנעים ממנה.

אני מעמיד תחילה להצבעה את המונח מְקַר, שלא היו עליו הערות.

הצבעה

בעד המונח מְקַר - רוב גדול

המונח התקבל.

בעד המונח גְרִיד - 12

נגד - 4

המונח התקבל.

מ' בר-אשר: נצביע עכשיו על מונח מס' 3, double-blind. הצעת הוועדה היא דו־עֲלוּמִי, וכנגדה עלתה ההצעה דו־עֲלוּם. ההתרשמות שלי הייתה שאין הוועדה מתנגדת להצעה הזאת.

הצבעה

בעד הצעת הוועדה, די־עלומי - 2

בעד די־עלום - 14

התקבל המונח די־עלום (double-blind).

ד' טנא: אני מבקש לשאול: האם יש לנו גזירה כזאת של שם תואר שבראשו התחילית די־ ואחר כך בא בסיס שאין בסופו הסיומת יי?

ג' בירנבאום: זו הייתה הסיבה שהוועדה העדיפה לקבוע די־עלומי. אבל אני חושב שאם הבסיס הוא שם תואר אין הכרח להוסיף בסופו את הסיומת יי.

להערת העורך: בבדיקה במאגר המונחים של האקדמיה נמצאו המונחים עֲדָשָׁה די־קמֶרָה (אופטיקה תשל"ח) הַתְּפִלְגוֹת די־מְשִׁתְּנִית (סטטיסטיקה תשי"ב), ולעומתם די־שְׂכִיחִי (סטטיסטיקה תש"ו).

מ' בר־אשר: חזרנו אפוא למונח מס' 2. עלינו להחליט אם בכלל מתרגמים את המונח החולף הזה. אם יוכרע שיש לתרגם את המונח, נביא להצבעה את ההצעות שעלו בדיון.

הצבעה

בעד ההצעה לא לתרגם את המונח celebrity לעברית - 9

בעד ההצעה לקבוע מונח בעברית - 12

מ' בר־אשר: הצעת הוועדה היא לקבוע יִדְעֵן בחולם. בדיון חזרה ועלתה ההצעה יִדְעֵן בשורוק. הצעה שלישית היא לקבוע נוֹדָע, והצעה רביעית היא מוֹדְעֵת. האם הא' עוז עומד בהצעתו לקבוע רְבוֹתָן?

ע' עוז: לא.

הצבעה

בעד יִדְעֵן - 11

בעד יִדְעֵן - אין איש

בעד נוֹדָע - 4

בעד מוֹדְעֵת - 2

התקבל המונח יִדְעֵן (celebrity).

מ' בר־אשר: אנו עוברים לדון בארבע המילים שנותרו 6-11:

6. מוֹתָג - brand name

8. מְחֻדָּשׁ - refurbished

9. חֶשְׁכוֹן - blackout
 11. מְגֻבֵּן; מְגֻבֵּן לַח - cleansing tissue

ש' אירמאי: המילה מוּתָג מקובלת ואינני מתנגד לה, אבל בכל זאת יש כאן בעיה. איגוד לשכות המסחר בארץ מבחין בין שני מושגים: האחד הוא שם הנרשם בחברה מסוימת, כגון לודז'יה או IBM. מושג זה נקרא באנגלית trade name או brand name או בקיצור brand, ובעברית קראו לו פעם שם מסחרי. לעומת זאת, החברה הזאת מייצרת מוצרים שונים, ולכל מוצר נותנים שם מסוים, או אות, או ציור כלשהו, ולפעמים אפילו צליל. לזה קוראים באנגלית trade mark, ובעברית קראו לו בעבר סימן מסחרי. המונח מותג התקבל בציבור, ועל כן אני מציע שנקבע שני מונחים: שם מוּתָג (trade name, brand name) וסימן מוּתָג (trade mark).

א' אבנר: כוונת הוועדה במקרה הזה הייתה לאשר מה שקיים בשימוש הלשון. מה שנקרא trade mark - והוא יכול להיות שם ויכול להיות גם ציור - נקרא בעברית סימני מסחר. יש מחלקה כזאת במשרד הרשם הכללי שבמשרד המשפטים. אנחנו לא נתקלנו בדרישה להמציא לזה שם בן מילה אחת. לעומת זאת השימוש במילה מוּתָג במדורים הכלכליים בעיתונות הוא במשמעות brand name, כלומר שמו המסחרי של מוצר מוגדר. למשל, חברת אוסם קונה קפה נמס כזה וכזה ומפיצה אותו במותג מאסטרו.

י' רצהבי: הצורה מְחַדָּש עלולה ליצור ערבוביה, משום שהיא קרובה לצורה מְחַדָּש, שמשמעותה ההפך הגמור, 'יש מאין'. על כן אני מציע לגזור תואר אחר, שיש בו האות תי"ו, כגון מְתַחַדָּש. הפועל יהיה תְּחַדָּש.

ש' הראבן: ברורה לי הבעייתיות של מְחַדָּש, שעלולים להבין ממנו שהמוצר הוא ישן נושן, ובכל זאת אני סבורה כי מְחַדָּש עדיף על מְחַדָּש. קיימת בעברית המילה מְיַשֵּׁן במשמעות בכוונה תחילה; למשל בשר מיושן הוא בשר שמיישנים אותו בכוונה כדי שיהיה לו טעם טוב. שם לא נקבע מונח מיוחד כגון מְיַשֵּׁן.

ש' אירמאי: מְחַדָּש נקבע באקדמיה לציון renovated.

ש' הראבן: זה אותו דבר.

ש' אירמאי: לא, יש הבדל של גוונים. מוטב להשאיר את הצעת הוועדה מְחַדָּש. אשר להצעה לקבוע צורה הפותחת בתי"ו, המונח תְּחַדָּש מקובל בלשונם של אנשים רבים בהוראה של נאולוגים, אף שלא אושר באקדמיה. השורש תחד"ש כבר תפוס.

מ' בראשר: אפשר לשקול פה שימוש בבניין נפעל, כגון נְחַדָּש, וכך נמנע את הבלבול בין מְחַדָּש ומְחַדָּש.

א' אבנר: ואיך תגזור מזה פועל?

מ' בר-אשר: הפועל יוכל להיות הַחֲדִישׁ. הכתוב אומר "ולא תותירו ממנו עד בֶּקֶר, והנותר ממנו עד בֶּקֶר באש תשרפו" (שמות יב, י). אין הכרח להשתמש פה בבניין הופעל. כבר אמר הא' רצהבי שהקרבה הגרפית בין הפעיל והופעל עלולה לגרום לבלבול ביניהם.

ש' הראבן: אני מבקשת לשאול מדוע renovated לא יהיה מְשַׁפֵּץ. כך אומרים בלשון הדיבור: אני עושה renovation, כלומר אני משפץ.

א' אבנר: למונח שאנחנו מתבקשים לקבוע יש משמעות משפטית מסחרית. המונח refurbished מציין מוצר שעבר טיפול קל ולפעמים רק אריזה מחדש. אחד הקונים החזיר אותו במצב טוב, לאחר שהחליט שהמוצר אינו מתאים לצרכיו. המוצר עדיין חדש, אבל כיוון שהאריזה המקורית נפתחה, צריך לארוז אותו מחדש, והחוק מחייב את היצרן לסמן את הדבר, כדי שידע הקונה השני שהמוצר אינו כפי שיצא בכתוליו מבית היצרן. כנגד זאת המונח renovated מבטא מוצר שעבר שיפוץ, ולפעמים גם החלפת מנוע.

ש' הראבן: אם כן, אני חושבת שהמונח המתאים הוא מְחַדֵּשׁ.

י' בן-טולילה: במקום בניין נפעל אפשר להשתמש גם בכינוי פעול בבניין קל ולומר חָדוּשׁ.

מ' בר-אשר: הצורה הזאת בלא ניקוד עלולה להיקרא חָדוּשׁ.

א' אלדר: הלשון הצבאית יכולה לשמש לנו מקור השראה בעניין זה. מונח שגור בצבא הוא לְהַשְׁמִישׁ, ופירושו להחזיר משהו לשימוש. באותו משקל נוכל לחדש את הפועל לְהַחֲדִישׁ ואת שם הפעולה הַחֲדִישָׁה. חשוב ליצור גם פועל וגם שם פעולה, כי יש בהם צורך. שם התואר הנגזר מהם הוא אפוא מְחַדֵּשׁ. לדעתי אפשר גם לקבוע מְחַדֵּשׁ. העובדה שהתואר הזה משמש כנגד המונח renovated אינה מפריעה כלל. להפך, יש בה תוספת של הבהרה. מתי לא טוב להשתמש במונח שתפוס למשהו אחר? כשהדבר עלול ליצור סתירה או לכאורה. במקרה הזה אין שום סתירה.

ש' אירמאי: זה יוצר סתירה!

א' אלדר: כשאני קונה מוצר כזה, הדבר הטוב ביותר מבחינתי היה לו היה כתוב עליו שהמוצר מיושן. אבל גם אם אראה את התג הזה שכתוב עליו שהמוצר מחדש או מחדש, אבין שאין פה מוצר חדש, אלא מוצר ישן שחזר לשימוש.

י' סמילנסקי: למה לא לומר מְחַדֵּשׁ, כמו מְמַחֵזֵר?

א' טריינין: אני חושב שהפועל צריך להיות מְחַדֵּשׁ והתואר מְמַחֵדֵשׁ. יהיה בכך ביטוי לתחילית re- שבמונח האנגלי, והדבר נראה לי המתאים ביותר לרוח הדברים.

ז' בן-חיים: סגנית שר התעשייה והמסחר מגדירה במכתבה לאקדמיה את המושג הנדון, ואומרת: "החברות משתמשות בחלקים ומערכות המורכבות בהם לצורך הרכבת מוצרים מחדשים". מדוע לא נשתמש בפועל מְחַדֵּשׁ, במקום ליצור פועל חדש בבניין הופעל או בבניין נפעל?

ד' טנא: אם אין אפשרות לגזור שם פעולה סביר, אנחנו נקלעים למקום מועד למעידה.

מ' בר-אשר: אין כל בעיה ביצירת שם פעולה על פי התואר: אם התואר יהיה מְחַדֵּשׁ, שם הפעולה יהיה חֲדוּשׁ; אם התואר יהיה מְחַדֵּשׁ, שם הפעולה יהיה הַחֲדֵשׁ; אם מְמַחֵדֵשׁ, שם הפעולה יהיה מְחַדֵּשׁ; ואם מְתַחֵדֵשׁ, שם הפעולה יהיה תְּחַדֵּשׁ.

א' אבנר: אפשר להחליט כל החלטה שהיא, פרט לאחת: אי אפשר לקחת מילה שכבר משמשת בהוראה כללית יותר, רופפת יותר, ולהצמיד אותה למונח הזה. הלווא הוועדה נזקקה לכל העניין הזה רק מכיוון שמשרד התעשייה והמסחר ביקש מאתנו מונח מדויק לעניין משפטי, מילה שאפשר יהיה לדרוש מכל מי שעוסק במוצרים מהסוג הזה להטביע אותה על האריזה, כדי שאדם ידע מה הוא קונה. לכן אפשר לומר מְתַחֵדֵשׁ, אפשר לומר מְמַחֵדֵשׁ, אפשר לומר כל דבר - רק לא מְחַדֵּשׁ, מכיוון שהתואר הזה משמש בהוראה רחבה הרבה יותר, ולא יספק את הצורך במונח משפטי מדויק.

מ' בר-אשר: אנחנו ניגשים להצבעה. למונח מס' 6 עלו שתי הצעות: הוועדה מציעה לקבוע מוֹתֵג, ותומכת יתדותיה בעדויות מן העיתונות שהמונח הזה כבר משמש. כנגד זה הא' אירמאי מציע לקבוע שֵם מוֹתֵג, כנגד המונח האחר, סִימֵן מוֹתֵג.

הצבעה

בעד מוֹתֵג - 14

בעד שֵם מוֹתֵג - 2

הוחלט לקבוע מוֹתֵג (brand name).

מ' בר-אשר: ארבע הצעות עלו למונח מס' 8: הצעת הוועדה היא מְחַדֵּשׁ, ושם הפעולה יהיה אפוא הַחֲדֵשׁ; יש הצעה לקבוע את המילה הכללית מְחַדֵּשׁ ושם הפעולה חֲדוּשׁ, והא' אבנר ציין את הקושי בדרך הזאת; ויש הצעות חדישות יותר, לקבוע מְמַחֵדֵשׁ או מְתַחֵדֵשׁ. בשלב הראשון אפשר להצביע כמה פעמים, ובשלב השני נכריע בין שתי ההצעות שתקבלנה את מרב הקולות.

הצבעה

- 9 - בעד הצעת הוועדה, מְחַדֵּשׁ
- 2 - בעד מְחַדֵּשׁ
- 10 - בעד מְמַחֵדֵשׁ
- 2 - בעד מְתַחֵדֵשׁ

הצבעת הכרעה

- 8 - בעד מְחַדֵּשׁ
- 8 - בעד מְמַחֵדֵשׁ

מ' בר-אשר: אין הכרעה. ובכן, אני מכריע לקבל את התואר מְחַדֵּשׁ ואת שם הפעולה הַחֲדִישָׁה.

הוחלט לקבוע מְחַדֵּשׁ (refurbished). שם הפעולה: הַחֲדִישָׁה.

מ' בר-אשר: על מונח מס' 9 לא היה כל דיון. האם פירוש הדבר שהחברים כולם מסכימים לקבוע חֲשֻׁכוֹן לציון blackout?

ש' הראבן: יש כמה מובנים למילה האנגלית: האחד הוא איבוד חושים רגעי; מובנים אחרים הם האפלה או איפול. באיזה מהם אנחנו עוסקים?

א' אבנר: במובן 'איבוד חושים רגעי'.

גב"ע צרפתי: ההגדרה שהוצעה כאן היא המונח הטוב ביותר: איבוד חושים רגעי.

א' אבנר: שמענו בוועדה תיאור פיזיולוגי מדויק של התופעה. ברגע מסוים אין אספקת דם מספקת למוח. הדבר הראשון שאובד לאדם הוא כושר הראייה, ואחר כך גם יכולת הדיבור. הדגישו לפנינו שיש הבדל עצום בין המנגנון שפועל כאן ובין המנגנון שפועל בזמן התעלפות. אינני מתיימר להבין בזה משהו; אני אומר דברים בשם אומרם.

מ' בר-אשר: הצעת הא' צרפתי משמעה, בעצם, לא להניח מונח.

א' מגד: אני חושש שייווצר בלבול בין חֲשֻׁכוֹן או חֲשֻׁכוֹן ובין חֲשֻׁכוֹן. בימי מלחמה בעבר הנהיגו בארץ האפלה, וגם לכך קוראים באנגלית blackout. אולי נחשוב גם בענייננו על מילה הקשורה לאופל.

ג' בירנבאום: כבר חשבו על כך בוועדה. הציעו אֶפֶל, אֶפֶל וכדומה.

ש' הראבן: האם מישהו חשב על איזה שהוא גיזרון מהמילה עֲלֶפָה (יחזקאל לא, טו). המילה הזאת מזכירה גם חושך וגם עלפון.

מ' בראש: המילה עֲלֶפָה הייתה לה עדנה בלשון האמוראית, ובא בה הפועל מְשַׁנְתָּעֲלֶפָה, וגם בעברית האיטלקית יש נְתַעֲלֶפָה. המילה מצויה לרוב בהנחיות למתפללים במחזורי איטליה.
הא' צרפתי מציע כאמור להימנע מקביעת מונח. הוועדה מציעה לקבוע חֶשְׁכוֹן, ועל פי ההמלצה לבחור בשורש אפ"ל אפשר להציע אֶפְלוֹן.

ש' הראבן: אפשר גם אֶפְלוֹל.

ש' אירמאי: אני רוצה להעיר הערה לסדר: כאשר נושא הדיון מחוור לחברים, ואנחנו מציעים הצעה קרובה להצעת הוועדה, הדבר אפשרי; אבל אם מציעים שורש אחר לגמרי, צריך לשמוע מומחה לדבר הזה, שיגדיר אם ההצעה החדשה מתאימה לתופעה הנידונה. אין פה שום מומחה לנושא זה, ולכן אני מציע להחזיר את המונח לוועדה. ייתכן שהשורשים אפ"ל ואפל"ל דרושים לדברים אחרים.

ש' מורג: גם אני מבקש להעיר הערה לסדר. אנשי מנהל עסקים חקרו ומצאו ישיבות הנמשכות יותר משעתיים גורמות לחֶשְׁכוֹן. אני רואה זאת גם עלינו, חברי האקדמיה: אנשים מתרפים אחרי שעתיים. אני מציע להגביל את זמן הישיבות לשעתיים או לשעתיים ורבע.

מ' בראש: אני מסכים לדברים. נשקול בעתיד לקצר את זמן הישיבות. ואשר לעניין הנדון, הדברים ברורים ואין צורך בדיון נוסף בוועדה. מי שהתיר לנו להשתמש בשורש חש"ך, התיר לנו להשתמש גם בשורש אפ"ל, שהרי משמעות שני השורשים האלה קרובה מאוד. שלוש הצעות לפנינו: הצעת הוועדה חֶשְׁכוֹן וההצעות לקבוע אֶפְלוֹן או אֶפְלוֹל.

הצבעה:

- בעד הצעת הוועדה, חֶשְׁכוֹן - 10
- בעד אֶפְלוֹן - אין איש
- בעד אֶפְלוֹל - 5

הוחלט לקבוע חֶשְׁכוֹן (blackout).

מ' בראש: הגענו למונח האחרון, וגם עליו לא העיר איש. אם מישהו רוצה להעיר על מגבון, נשמע את דבריו.

ג' בירנבאום: אני רוצה להבהיר שהוועדה מציעה פה שני מונחים שונים: המונח מְגַבּוֹן ישמש לציון הנייר היבש, ששמו המקובל כיום בציבור הוא טישו. הצירוף מְגַבּוֹן לח יציין סוג אחר של מגבון, וכשמו כן הוא.

ש' אירמאי: בדקתי את העניין. למילה האנגלית tissue יש שני משמעים: האחד הוא סוג של נייר, והשני הוא מטפחת בין יבשה בין לחה.

מ' בר-אשר: הוועדה מתכוונת כאן לא לאנגלית, אלא למגבוני נייר.

גב"ע צרפתי: כמדומני שהייתה פעם כוונה לקבוע טושית.

ג' בירנבאום: במונחי הכימיה הכללית (תשמ"ה) נקבע: מְלִמְלִית [נייר קל-משקל במיוחד, אחד מסוגיו הוא נייר טואלט] - tissue paper.

גב"ע צרפתי: שאלה שנייה: אם tissue הוא מְגִבּוֹן, מובן שטישו לח הוא מגבון לח. למה צריכים לקבוע שני מונחים?

ג' בירנבאום: אלה שני מוצרים שונים. המגבון הלח משווק בקופסאות ושימושו שונה.

ה צ ב ע ה

המילה מְגִבּוֹן (cleansing tissue) אושרה ברוב גדול.

[הערת העורך: לאחר הישיבה התברר כי המונח מגבון (cleansing tissue) כבר נקבע במילון למונחי הכימיה הכללית, תשמ"ה, אלא ששם נוקד מְגִבּוֹן. השאלה הועברה להכרעת ועדת הדקדוק, וזו קבעה את הניקוד מְגִבּוֹן. ראה הודעה למליאה בישיבה רכ"ה (להלן עמ' 356)].

ה. אישור הודעת ועדת הדקדוק

מ' בר-אשר: לא הספקנו לדרך היום בענייני הדקדוק שנשלחו כהודעה למליאה, ונעשה זאת בישיבה הבאה. אולם חלק ב של הודעות הדקדוק אינו טעון דיון, שהרי נשלח לחברים ולא היה עליו כל ערעור. חלק זה מקבל אפוא כעת את אישור המליאה.

חלק ב - הודעות למליאה

1. המילה חרוז תנוקד חרוז (החייית קמוצה)

2. שאלות הוועדה לשמות צמחי הבר של ארץ ישראל

א. תנועת a בשמות צמחים הכוללים שמות פרטיים לא מוכרים (של אנשים או של מקומות) - תיכתב באל"ף בכתוב לא מנוקד. בכתוב המנוקד לא תיכתב האל"ף. לדוגמה:

תְּלַתֵּן וְוִילוֹב - תלתן ואווילוב - *Trifolium vavilovii*

פֶּקְטוֹרוֹבְּסְקִיָּה - פאקטורובסקייה - *Factorovskya*

ב. שמות צמחים הכוללים מילים בערבית ינוקדו על דרך העברית ולא לפי כללי התעתיק מערבית. תנועת a בהברה פתוחה או סגורה-מוטעמת תנוקד בהם בקמץ, אף שלפי כללי התעתיק מערבית אין משתמשים בקמץ במילים המתועתקות מן הערבית. [הערת העורך: החלטות א-ב הן בבחינת הוראת שעה והנחיה לוועדות, ועל כן לא נרשמו ברשימת ההחלטות בראש הכרך.]

ג. ניקודה של המילה אֶלְמֹת לא ישתנה בצירופים כגון אלמוות הכסף, אלמוות סיני, אלמוות הקרקפות. ייאמר אפוא אֶלְמֹת הכסף, אֶלְמֹת סיני, אֶלְמֹת הקרקפות [ולא אֶלְמוּת סיני, אֶלְמוּת הכסף, אֶלְמוּת הקרקפות].

3. יידוע שמות פרטיים

א. יש להימנע מיידוע שמות פרטיים. עם זאת במקרים שאין בהם בררה יותר היידוע, שהרי כבר מצאנו במקורותינו "הירדן", "הלבנון". נהוג ליידע את שם הסוג, בעיקר בכלי תחבורה, כגון מטוס הלבאי, מטוס הסקייחוק, מכונית הסובארו, הפגיו, טילי האוו, הסקאד, ולעתים גם בשמות פרטיים של אניות או של עיתונים. ב. אם יש הכרח ליידע את הצירוף **מגן דוד**, יש ליידעו כדרך יידוע הסמיכות: **מגן הדוד** (ולא: המגן דוד). [הערת העורך: סעיף 3 הוא בבחינת הנחיה למזכירות המדעית, ולא יפורסם כהחלטת האקדמיה.]

4. קיום הקמץ בשמות חתומי הן ובמילים יומנאי וכובען

הצעת שינוי בכלל 8 מכללי הקמץ (התוספת מודגשת):
 הקמץ הגדול מתקיים בסיומת ה, תן, ה, בשמות המציינים עיסוק או תכונה או בשמות של **מכשירים**, כגון לְמִדָּן לְמִדְּנִיכֶם, קַבֵּל קַבְּלָנִי, נְאוּתוֹ נְאוּתָנִי, לְבָלֵר לְבַלְרִיכֶם, סִנְדֵּלֵר סִנְדְּלִיכֶם, סְמִרְטוּטֵר סְמִרְטוּטְרִי, בִּימֵר בִּימְרִי; עֲגוּרָן, מִזְגָּן, אוּגְדָן, חוּבְּקָן. הקמץ מתקיים בשמות אֵיתָן סִימָן - אֵיתָנִי סִימָנִי ובמילים שאולות מלעז, כגון רוֹמָן גְּרַפּוֹמָן ועוד.

בשאר השמות אין הקמץ מתקיים בנטייה: שְׁלַחַן שְׁלַחְנוֹת, קָרָבָן קָרָבְנוֹתִי, בְּנִיָּן בְּנִינִי, עֲנִינִי, אֲמִדָּן אֲמִדְּנִי, פְּלַחַן פְּלַחְנִי, קוּלָר קוּלְרִי, אוּלָר אוּלְרִיכֶם, סִינְר סִינְרִי, סוּדְר סוּדְרִי, טְפָסֵר טְפָסְרִי, עֲכָבֵר עֲכָבְרִי. אשר ליומנאי - הקמץ יתקיים בו על פי ההחלטה הקודמת שלפיה הקמץ ביומן מתקיים. אשר לכובען - הניקוד יהיה כּוּבְּעָן על פי משפּטן וכיו"ב. [הערת העורך: הסעיף כולו הוחזר לדיון בוועדת הדקדוק.]

5. כללי משקל פְּעֻלָּה

כללי משקל פְּעֻלָּה נדונו בישיבה רי"ט של מליאת האקדמיה ביום י"א בכסלו התשנ"ה (14 בנובמבר 1994). הוחלט להעביר את ההחלטה לניסוח המזכירות המדעית, בהתחשב בהערות החברים במליאה. הצעת המזכירות המדעית נדונה ואושרה בוועדת הדקדוק ביום ו' באדר א' התשנ"ה (6 בפברואר 1995).

נטייתו של משקל פְּעֻלָּה (תיקון לכללי הקמץ, כלל 5)

א. משקל פְּעֻלָּה נוטה בדרך כלל בקיום הקמץ, כגון כְּפָפָה כְּפָפְתִי כְּפָפְתוֹ כְּפָפּוֹתִי; פְּשָרָה פְּשָרְתִי פְּשָרוֹתִי.

ב. הקמץ מתבטל בנטיית השמות האלה:¹

אַבְקָה,² אֲדָמָה, אֲנַחָה, אֲנָקָה, בְּרָכָה, גְּעָרָה, דְּאָגָה, דְּהָרָה, דְּמָמָה, דְּדָרָה, הֶלְכָה, זַעֲקָה, חֲדָשָה, חֲזָקָה, חֲכָמָה, חֲרָדָה, יִלְלָה, יִשְׁרָה, לְבָנָה, נְאָקָה, נְדָבָה, נְקָמָה, נְשָמָה, סְעָרָה, עֲגָבָה, עֲגָלָה,

עֲדָשָׁה, עֲנֹהָ, עֲרֵבָה, פְּלִדָּה, צְדָקָה, צְנוּחָה, צְעָדָה, צְעָקָה, קִלְלָה, קִעְרָה,³ רִבְבָה, רְנוּחָה, רִסְבָּה, רִנְנָה, שְׁאֲגָה, שְׁנַנְנָה, שְׁמַמָּה, שְׁעָטָה, שְׁעָרָה.
 נטיית השמות האלה היא על דרך נְדָבָה נְדָבָת־נְדָבוֹת־.
 כשפ"א השורש או עי"ן השורש גרוניות, בא פתח תחת פ"א השורש, כגון אֲדָמָה אֲדָמָת־, עֲנֹהָ עֲנֹת־, שְׁאֲגָה שְׁאֲגָת־, גְּעָרָה גְּעָרָת־. גם רְנוּחָה נוטה בפתח: רְנוּחָת־. השם הִלְכָה נוטה בחיריק, אף על פי שפ"א השורש גרונית: הִלְכָתוֹ הִלְכוֹת הִלְכוֹת־. השמות אֲנָקָה, חֲרָדָה, חֲזָקָה, עֲגָלָה נוטים בטוֹל: אֲנָקוֹת־, חֲרָדוֹת־ וכו'.
 ועיין גם כלל ג2.

כלל ג2

השמות הבאים ממשקל פֻעֵלָה - בְּמָה, עֲטָרָה, עֲצָרָה, עֲקָרָה, עֲתָרָה, עֲלָטָה, עֲשָׂרָה - נוטים כטגוליים: יְבַמְתִּי, יְבַמְתִּי, עֲטָרְתִּי, עֲטָרְתִּי וכו'.
 [הערת העורך: בישיבה רכ"ה התקבל תיקון להחלטה, ונקבע כי המילה פְּלִדָּה נטייתה בקיום הקמץ והמילה פְּצָצָה נוטה בקיום הקמץ וגם בקיצור הקמץ. ראה להלן, עמ' 354]

הערות

1. הרשימה כוללת גם שמות שהן צורת הנקבה של משקל פֻעֵל (כגון יִשְׂרָה).
2. גם: אֲבָקָה.
3. במקרא גם: קִעְרָתִי.